

Урок № 9

Речення. Речення прості та складні (повторення), двоскладні й односкладні. Складання проєкту статті до Вікіпедії «Українські козаки: історія і сучасність» із використанням простих і складних, двоскладних та односкладних речень

Вправа
«Створюємо статтю до енциклопедії «Вікіпедія»»

Опис. Запропонована вправа є логічним продовженням розпочато на уроці № 1 ознайомлення з онлайн-енциклопедією «Вікіпедія». Якщо тоді ви не скористалися запропонованою нами вправою, рекомендуємо переглянути матеріали, зокрема презентацію.

Учень має знати

- » предмет вивчення синтаксису та пунктуації.

Учень має розуміти

- » різницю між словосполученням і реченням, а також між реченням простим і складним;
- » важливість правильної побудови словосполучення і речення для чіткості вираження думки.

Учень має вміти

- » аналізувати будову словосполучень, види за способами вираження головного слова;
- » складати словосполучення та речення різних видів, визначати серед них синонімічні;
- » розпізнавати речення прості та складні;
- » редагувати словосполучення, речення і тексти, помічаючи й виправляючи граматичні помилки;
- » використовувати виражальні можливості речень вивчених видів у власному мовленні;
- » робити тематичні виписки та складати конспект науково-навчального тексту.

Вправа «Створюємо статтю до енциклопедії «Вікіпедія»»

Мета

- » через виконання практичного завдання із залученням онлайн-енциклопедії «Вікіпедія» розвивати критичне мислення;
- » застерегти від ненадійних джерел інформації та пояснити, які джерела можемо вважати авторитетними.

Уміння і навички з інфомедійної грамотності

- » ефективний пошук інформації;
- » уміння систематизувати інформацію;
- » розуміння авторського права, плагіату.

Що необхідно підготувати до уроку

- » дошку, маркер (або крейду);
- » роздатковий матеріал — інструкцію «Як створити статтю до вікіпедії»;
- » комп'ютер із проєктором або мобільні телефони учнів.

На початку уроку пропонуємо провести обговорення. Очікується, що вчитель ставитиме запитання, зважаючи на попередній досвід роботи з вікіпедією у класі. Якщо під час уроку № 1 учні вже досить докладно ознайомилися з нею, то на цьому уроці варто відразу переходити до практичного завдання.

ЗАПИТАЙТЕ. Як часто ви звертаєтесь до вікіпедії для отримання інформації?

СКАЖІТЬ. Вікіпедія входить до десяти найвідвідуваніших сайтів у світі (за версією Alexa Internet і SimilarWeb).

ЗАПИТАЙТЕ. Ви повністю довіряєте інформації у вікіпедії чи перевіряєте її в інших джерелах?

ПОЯСНІТЬ. Вимоги вікіпедії передбачають, що написання чи доповнення статей відбувається на основі відкритих авторитетних незалежних джерел, які можна легко перевірити. Такими вважають друковані й електронні видання, ЗМІ та інші інтернет-сторінки. Інформацію без покликання на авторитетне джерело, найімовірніше, буде вилучено зі статті. Докладніше про критерії надійності поговоримо пізніше.

Треба розуміти, що редагування онлайн-енциклопедії відбувається не безладно: редагувати її можуть лише зареєстровані користувачі, кожна нову статтю чи виправлення неодмінно перевіряють інші користувачі. Як пояснює засновник ГО «Вікімедіа Україна» й активний дописувач онлайн-енциклопедії Юрій Пероганич [9], існує певна ієрархія користувачів вікіпедії. Найнижчим у ній є незареєстрований користувач, далі — зареєстрований, який зробив 50 правок за чотири дні, потім — «патрульний», який має повноваження перевіряти статті та затверджувати правки. «Патрульним» може стати людина, котра зробила щонайменше 300 редагувань вікіпедії, і їх затвердила спільнота. Що більше людей читатиме, писатиме, редагуватиме, обговорюватиме статті у вікіпедії, то надійнішим джерелом вона ставатиме.

Для приміток:

- Як часто ви звертаєтесь до Вікіпедії для отримання інформації?
- Ви повністю довіряєте інформації у Вікіпедії чи перевіряєте її в інших джерелах?
- Якій мовній версії ви надаєте перевагу?
- Чи пробували ви створити власний профіль у Вікіпедії? Наскільки легко/складно це було?
- Чи створювали ви статті у Вікіпедії або редагували наявні? Які саме? Які ваші враження?

 ЗАПИТАЙТЕ. Якій мовній версії ви віддаєте перевагу?

ПОЯСНІТЬ. Станом на початок 2020 року українськомовний розділ належить до двадцятки найвідвідуваніших мовних версій енциклопедії «Вікіпедія» і містить понад 990 тисяч статей. Відвідуваність українськомовної вікіпедії постійно зростає (наприклад, за 2019 рік вона збільшилася на 10%) [8]. Утім, навіть в Україні українськомовна вікіпедія значно поступається російськомовній. Скажімо, у жовтні 2019 року сторінки російськомовної вікіпедії з території України відвідували в 1,8 разу більше, ніж українськомовної. Пропоную вам долучитися до популяризації українськомовної вікіпедії, ставши її авторами.

 ПРИМІТКА. Актуальну статистику щодо вікіпедії можна переглянути у відповідному розділі онлайн-енциклопедії [3].

 ЗАПИТАЙТЕ. Чи пробували ви створити власний профіль у вікіпедії? Чи легко/складно це було?

СКАЖІТЬ (а за наявності бажання та часу **ПОКАЖІТЬ** сторінку входу/реєстрації). Для створення профілю у вікіпедії достатньо придумати ім'я користувача та пароль, а також увести адресу електронної пошти і так звану капчу (картинку зі спотвореним текстом, що допомагає захиститися від спамерських атак і шкідливих програм). Це можна зробити як у браузері, так і з допомогою окремого застосунку.

 ЗАПИТАЙТЕ. Чи створювали ви статті у вікіпедії або редагували наявні? Які саме? Які ваші враження?

 ЗАПРОПОНУЙТЕ учням розглянути конкретну статтю з вікіпедії — «Козак Мамай» [6] (виведіть на екран або попросіть учнів завантажити її на своїх мобільних пристроях).

 ЗАПИТАЙТЕ. Який стиль цієї статті? *(Це не безладне зібрання інформації, не каталог, блог чи історичний нарис. Це науковий, енциклопедичний стиль.)*

Обговоріть з учнями структуру статті.

 ЗАПИТАЙТЕ:

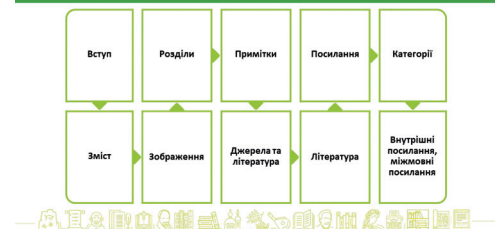
1. Із яких елементів складається стаття?

- Вступ.
- Зміст.
- Розділи.
- Зображення.

Для приміток:

Із яких елементів складається стаття у Вікіпедії?

- Примітки.
- Джерела та література.
- Література.
- Посилання.
- Категорії.
- Внутрішні посилання, міжмовні посилання.

Для приміток:

2. Які джерела інформації, на вашу думку, можна вважати авторитетними?

Авторитетні й незалежні джерела:

- Стаття в авторитетному науковому журналі. Бажано, щоб журнал чи стаття індексувалися принаймні у гугл-академії (пошуковій системі, що індексує наукові публікації всіх дисциплін): <https://scholar.google.com/>.
- Книжка, опублікована видавництвами провідних українських вишів та інститутів Національної академії наук.
- Автори, які є експертами в цій галузі.
- Авторитетні ЗМІ, як-от «Рейтер», BBC тощо.

Які джерела інформації, на вашу думку, можна вважати авторитетними?

- Стаття в авторитетному науковому журналі. Бажано, щоб журнал або стаття індексувалися принаймні у Google Академії (пошуковій системі, що індексує наукові публікації всіх дисциплін): <https://scholar.google.com/>.
- Книга, опублікована видавництвами провідних українських вишів і інститутів Національної академії наук.
- Авторами, які є експертами в цій галузі.
- Авторитетні ЗМІ, такі як «Рейтер», BBC тощо.

За критеріями вікіпедії, авторитетними джерелами не є персональні блоги та сторінки в соціальних мережах, жовта преса, сайти сумнівної якості. Також у вікіпедії не можна публікувати матеріали, отримані «зі слів», якщо немає можливості перевірити достовірність цієї інформації (ваші запевнення в тому, що це правда, не допоможуть). Крім того, у вікіпедії не бажано покликатися на архівні джерела, оскільки інформацію з архівів перевірити складніше, ніж інформацію з видань, доступних у бібліотеках.

НАГОЛОСІТЬ, що у вікіпедії є так званий чорний список [1]. Зовнішні посилання, що відповідають цьому списку, заборонені для внесення на сторінки. Якщо ви захочете посилатися, наприклад, на такі ресурси, як «patrioty.org.ua», «elise.com.ua», «antikor.com.ua», «divannaya-sotnya.com» тощо, вам надійде повідомлення про те, що це ненадійні джерела інформації.

ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ. У книжці «Слова та війни» [7], виданій ГО «Internews Україна», описано історію, як на початку війни у квітні 2014 року в російськомовній вікіпедії намагалися підробити історичні факти. Тоді в російському сегменті вікіпедії раптом зникла стаття «Киевская Русь». Коли користувачі вводили в пошук вікіпедії термін «Киевская Русь», вони потрапляли на статтю «Древнерусское государство» — термін, який просувають російські історики.

Фальсифікація стала можливою завдяки зусиллям частини редакторів російської вікіпедії, які замінили першоджерела статті на нові російські підручники з історії. Саме в цих підручниках ужито термін «Древнерусское государство».

Відповідно, додаючи до вікіпедії посилання на десятки книжок із терміном «Древнерусское государство», редактори російської онлайн-енциклопедії дістали аргументи, щоб прибрати назву «Киевская Русь». Але після численних обговорень за два роки було вирішено повернути «Киевскую Русь» у вікіпедію.

 ЗАПИТАЙТЕ. Чи відомі вам правила цитування?

ПОЯСНІТЬ. Вікіпедія з великою повагою ставиться до авторського права. У більшості країн світу воно поширюється на всі твори (тексти, фото, відео тощо) і при цьому діє ще 70 років після смерті автора. Дослівне цитування фрагментів тексту, які містять понад два речення, без виноски з посиланням на авторство у вікіпедії заборонене. Зміст джерел треба переписувати своїми словами.

 На домашнє завдання **ЗАПРОПОНУЙТЕ** учням створити проєкт статті для вікіпедії, використовуючи прості та складні, двоскладні й односкладні речення.

 ПРИМІТКА. Пропонуємо прийняти виконане завдання у вигляді проєкту, тобто звичайної письмової роботи (надрукованої чи написаної від руки).

 ДАЙТЕ ЗАВДАННЯ учням, паралельно роздавши інструкцію «Як створити статтю до вікіпедії», прочитати її, вписати в зошит лише односкладні прості речення (навіть ті, які входять до складних) та визначити їхній тип:

- Подумайте, про що або про кого ви хотіли б написати статтю.
- Запитайте себе, чи буде це цікаво або корисно іншим. Зайдіть на сторінку «Вікімедіа Україна» у фейсбуці [2], де оголошують різні вікімарафони чи вікіфлешмоби, конкурси статей і фотографій, наприклад «Вікі любить музику», «Вікі любить пам'ятки», «Культурна спадщина та видатні постаті краю», «Вікі любить Землю».
- Тема статті має відповідати критеріям значимості. Звичайно, можна написати статтю про найкращий у школі 8-Б клас, але чи знайдете підтвердження в авторитетних джерелах, які ми вже згадували? Значимість потребує свідчень, які можна перевірити. Без таких посилань вашу статтю буде вилучено.
- Можна перекласти готовий матеріал з англійської вікіпедії.
- Перевірте наявність тотожної статті, скориставшись функцією пошуку. У разі відсутності вікіпедія запропонує створити нову сторінку.
- Виберіть вдалу назву для статті - іменник в однині, називному відмінку відповідно до найпоширенішої чи офіційної назви предмету статті.
- Складіть план статті і продумайте структуру матеріалу.
- Стаття має бути чіткою та зрозумілою, інформаційно багатого й неупередженою. Вона має бути написана українською літературною мовою і не має порушувати авторських прав. Кожне ключове твердження потрібно

Для приміток:

Як створити статтю

1 Подумайте, про що або про кого ви хотіли б написати статтю. Запитайте себе, чи буде це цікаво або корисно іншим. Зайдіть на сторінку «Вікімедіа Україна» у фейсбуці, де оголошують різні вікімарафони чи вікіфлешмоби, конкурси статей і фотографій, наприклад «Вікі любить музику», «Вікі любить пам'ятки», «Культурна спадщина та видатні постаті краю» тощо. Тема статті має відповідати критеріям значимості. Звичайно, можна написати статтю про найкращий у школі 8-Б клас, але чи знайдете підтвердження в авторитетних джерелах, які ми вже згадували? Значимість потребує свідчень, які можна перевірити. Без таких посилань вашу статтю буде вилучено. Можна перекласти готовий матеріал з англійської Вікіпедії.

2 Перевірте наявність тотожної статті, скориставшись функцією пошуку. У разі відсутності вікіпедія запропонує створити нову сторінку.

3 Виберіть вдалу назву для статті — іменник в однині, називному відмінку відповідно до найпоширенішої чи офіційної назви предмету статті.

4 Складіть план статті і продумайте структуру матеріалу. Стаття зазвичай складається з таких частин: короткий вступ із описом предмету статті; розділи, зображення, примітки, посилання на авторитетні джерела, внутрішні посилання, література, міжмовні посилання.

5 Стаття має бути чіткою та зрозумілою, інформаційно багатого й неупередженою. Вона має бути написана українською літературною мовою і не має порушувати авторських прав. Кожне ключове твердження потрібно підтвердити посиланням на конкретні джерела. Особливо важливою може бути інформація, яку не можна висловити власним думком, не підтвердженим авторитетними джерелами.

 ПРИМІТКА. Пропонуємо розповідати про зазначені можливості вікіпедії та фонду «Вікімедіа», демонструючи відповідні вебсторінки. Якщо часу на пояснення немає, можна обмежитися роздатковим матеріалом — інструкцією.

 ПІДСУМУЙТЕ. На сьогоднішньому уроці ми докладніше ознайомилися з найпопулярнішою у світі онлайн-енциклопедією, і під час виконання домашнього завдання ви маєте нагоду попрактикуватися в написанні статей до неї. Пам'ятайте, що вікіпедію редагують тисячі людей. Тож наше завдання — відрізнити авторитетне, варте довіри джерело від неавторитетного, а часом і недоброчесного.

Для приміток:

Lined area for notes, consisting of multiple horizontal dotted lines.

ДЖЕРЕЛА

Для приміток:

1. MediaWiki:Spam-blacklist [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/MediaWiki:Spam-blacklist>.
2. Вікімедія Україна [Електронний ресурс] // Фейсбук-сторінка «Вікімедія Україна / Wikimedia Ukraine». — Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/Wikimedia.Ukraine/>.
3. Вікіпедія: Статистика [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Статистика>.
4. Вікіпедія: Стиль [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Стиль>.
5. Вікіпедія: Шпаргалка [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Шпаргалка>.
6. Козак Мамай [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Козак_Мамай.
7. Слова та війни: Україна в боротьбі з кремлівською пропагандою [Електронний ресурс] // Internews Україна. — 19.10.2018. — Режим доступу до ресурсу: <https://internews.ua/project/words-and-wars>.
8. Українська вікіпедія б'є рекорди відвідуваності, а російська втрачає популярність — Юрій Пероганич [Електронний ресурс] // MediaSapiens. — 02.12.2019. — Режим доступу до ресурсу: <https://ms.detector.media/onlain-media/post/23879/2019-12-02-ukrainska-vikipediya-be-rekordi-vidviduvanosti-a-rosiiska-vtrachae-populyarnist-yurii-peroganich/>.
9. Юрій Пероганич: «Вікіпедія — це поле інформаційної війни» [Електронний ресурс] // MediaSapiens. — 14.08.2018. — Режим доступу до ресурсу: <https://ms.detector.media/onlain-media/post/21626/2018-08-14-yurii-peroganich-vikipediya-tse-pole-informatsiinoi-viini/>.
10. Як редагувати вікіпедію : Довідник для новачків / Упоряд. С. Д. Петров ; за заг. ред. Є. В. Букета. — К. : Український пріоритет, 2012. — 44 с.

АВТОРКИ: Галина Дегтярєва, Наталя Шелехова

ВІВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.